

AZC in Stroomenwijk Middelburg

Onbekend maakt onbemind

Een middelgrote gemeente in Nederland heeft een bibliotheek, een zwembad, een sportpark, een bejaardentehuis en een winkelcentrum. In veel gevallen staat er in een dergelijke gemeente ook een asielzoekerscentrum. Zo ook in Middelburg, dat haar steentje aan de opvang van asielzoekers de afgelopen jaren heeft bijgedragen door locaties beschikbaar te stellen aan de Zuidsingel (de oude kazerne) en de Kruitmolenlaan. Afgelopen zomer zijn deze twee centra gesloten en is een nieuw AZC gebouwd in de Stroomenwijk. "Elk jaar vragen vele duizenden mensen asiel in Nederland", stelt clusterdirecteur Harry van der Aa van COA cluster Zeeland. "Het COA (Centraal Orgaan opvang asielzoekers) is ervoor verantwoordelijk dat al deze mensen opgevangen worden terwijl hun asielprocedure loopt. Dat kan soms jaren duren. In de meeste gevallen wordt de aanvraag overigens afgewezen, maar daar heeft het COA geen invloed op. Dat is een zaak van de IND (Immigratie en Naturalisatie Dienst). Wij gaan alleen over de opvang." Die moet van de politiek 'sober maar humaan' worden. Wat betekent dat in de praktijk? Wat gebeurt er allemaal in een asielzoekerscentrum?

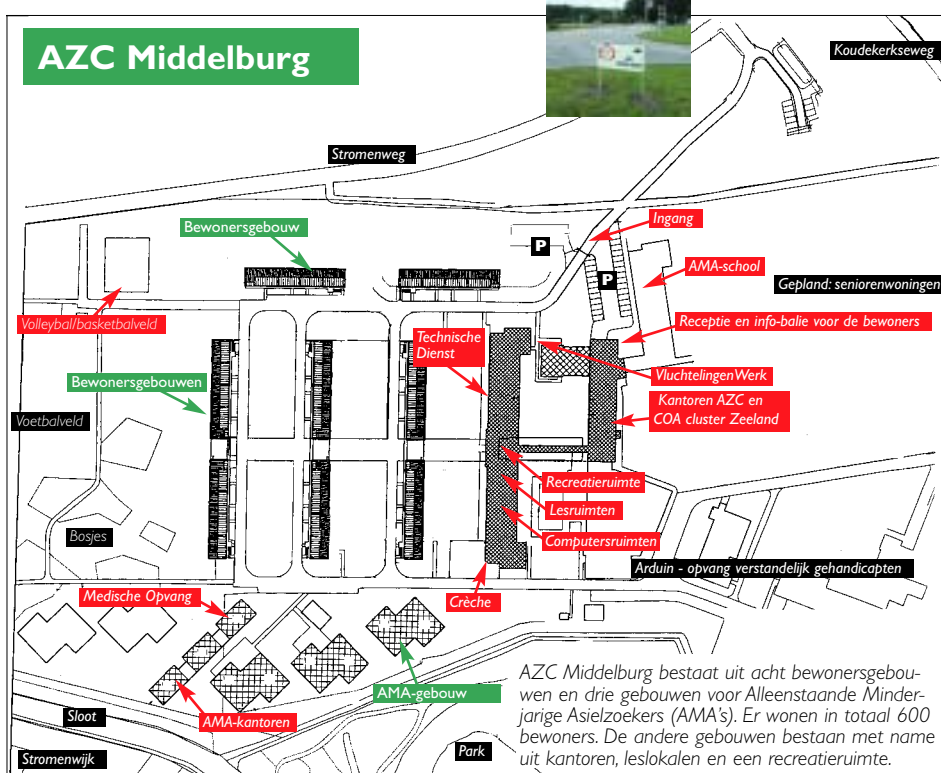
Onbekend maakt onbemind. Er is volgens clusterdirecteur Harry van der Aa van COA Zeeland dan ook vaak weerstand bij omwonenden als er ergens een asielzoekerscentrum (AZC) gepland wordt. "Iets nieuws vinden veel mensen eng. Maar de ervaring leert dat na enkele maanden de reserves bij bijna iedereen wegebben", aldus de manager die eerder werkzaam was als plaatsvervangend directeur in AZC Burgh-Haamstede en centrumdirecteur in AZC De Lier. "Soms vinden omwonenden het zelfs jammer als een AZC haar deuren sluit. En dan doel ik niet alleen op de lokale supermarkt die in dat geval een flink aantal klanten verliest, maar ook op mensen die als vrijwilliger bij het AZC betrokken zijn geraakt." Weerstand tegen een AZC heeft volgens clusterdirecteur Harry van der Aa vaak te maken

met onwetendheid. "Veel mensen kunnen zich geen enkele voorstelling maken over wat er gebeurt in een asielzoekerscentrum, hoe asielzoekers leven en wat dat voor mensen zijn. Dat is een belangrijke reden waarom wij eind 2001 een open dag willen organiseren. Laat de omwonenden maar zien hoe het is om jarenlang met een vreemde op één kleine kamer te wonen en te slapen, hoe taalles gegeven wordt en hoe graag de bewoners contact willen met Nederlanders."

Veel veranderd

Er is volgens clusterdirecteur Harry van der Aa de laatste jaren veel veranderd aan de manier waarop asielzoekers opgevangen worden. "Aan het eind van de jaren tachtig, toen de instroom van asielzoekers begon toe te nemen, boden we eigenlijk alleen maar de drie B's: bed, bad en brood. Alles werd voor de bewoners gedaan. Er werd voor ze gekookt, ontbijt en lunch werden klaargezet in de eetzaal en alle gemeenschappelijke ruimtes werden schoongemaakt door schoonmaakbedrijven. Er was maar heel weinig Nederlandse les, al waren er vaak wel wat vrijwilligers die zich daar mee bezig hielden. Op een dergelijke manier mensen opvangen, kan alleen als de

De bewonersgebouwen van het nieuwe AZC Middelburg zijn verdeeld in units waarin vier kamers (met elk twee bedden), een keuken, een douche en een toilet ondergebracht zijn. Bewoners moeten hun slaapkamer met één persoon delen en hun keuken en sanitair met zeven anderen.

Clusterdirecteur Harry van der Aa. "Asielzoekers zijn bijna per definitie ondernemende mensen. Als je het voor elkaar krijgt uit Afghanistan via Oost-Europa naar Nederland te komen, dan kun je ook hier voor jezelf zorgen."

bewoners slechts kort in een centrum verblijven en dan een huis krijgen of Nederland uitgezet worden, afhankelijk van het resultaat van hun asielprocedure. Maar door de grote instroom duurden de procedures steeds langer. Drie jaar in een AZC was geen uitzondering meer. Dan hospitaliseer je je bewoners als je alles voor ze doet. Terwijl juist asielzoekers bijna per definitie ondernemende mensen zijn. Als je het voor elkaar krijgt vanuit een door oorlog verscheurd Afghanistan via Oost-Europa naar Nederland te komen, dan kun je ook hier voor jezelf zorgen."

Meer zelf doen

Dat laatste drong ook tot de politiek door. "De afgelopen jaren zie je dan ook dat er besluiten zijn genomen waardoor de bewoners steeds meer zelf móchten als zelf móesten gaan doen. Het begon met 'zelfwerkzaamheid': voor één gulden per uur konden asielzoekers in het centrum gaan meehelpen met het schoonhouden van de gemeenschappelijke ruimtes, met snoeiwerk en met klein onderhoud. Dit leverde niet alleen een nuttige tijdsbesteding en wat extra zakgeld voor de bewoners op, maar ook financiële besparingen voor de centra. Het aanbod taalles en 'maatschappij oriëntatie' (wat is een strippenkaart, hoe zit de Nederlandse gezondheidszorg in elkaar, waarom mag je bij een Nederlander niet zomaar koekjes pakken als het schaalpje op tafel staat) werd in die tijd geprofessionaliseerd en uitgebreid. Naast de reguliere lessen, die op verschillende taalniveaus gegeven worden door (vaak erg professionele) vrijwillige docenten, hebben asielzoekerscentra inmiddels een lokaal waar de bewoners met computerprogramma's Nederlands kunnen leren. Ze bepalen dan hun eigen lestempo. Dat is goed, want er zitten zowel analfabeten als professoren in de centra en hoewel sommige bewoners zich door traumatische ervaringen absoluut niet kunnen concentreren op

Kinderen van asielzoekers zijn net als alle andere kinderen in Nederland leerplichtig. Vaak leren zij op school binnen de kortste keren Nederlands.

Kinderen van asielzoekers zijn net als alle andere kinderen in Nederland leerplichtig.Vaak leren zij op school binnen de kortste keren Nederlands.

→ Vervolg van pagina 1.

zoiets als taalles, geldt dat zeker niet voor iedereen. Verreweg de meeste bewoners willen ontzettend graag Nederlands leren. Overigens mogen asielzoekers op grond van regels van de landelijke overheid geen taalles meer volgen als zij een negatieve beslissing op hun asielverzoek hebben gekregen. Daarvoor in de plaats krijgen zij dan een opleiding waar ze ook in het land van herkomst iets aan hebben.”

86,- per week

Het proces om de bewoners van de centra steeds meer eigen verantwoordelijkheden te geven, leidde er ook toe dat de centrale keukens in de AZC’s werden afgeschaft. De bewoners moesten zelf gaan koken. Als het AZC gehuisvest was in een kazerne, een klooster of een ander oud gebouw, dan werden er grote gezamenlijke keukens gemaakt. In pre-fab centra die het COA zelf bouwt (zoals het nieuwe AZC Middelburg), krijgt elke unit van acht personen een kleine keuken, net als in een studentenhuis. “De bewoners krijgen zak-, eet- en kleedgeld. Voor een alleenstaande is dat 86,- per week. Drie jaar geleden heeft het kabinet, onder druk van de fruittelers, daarnaast besloten dat asielzoekers maximaal twaalf weken per jaar seizoensarbeid (lees: oogstwerkzaamheden in de tuinbouw) mogen verrichten. De mogelijkheden om te werken of stage te lopen zijn in de jaren daarna nog een klein beetje groter geworden. Overigens, bewoners die werken, krijgen die 86,- natuurlijk niet meer. Ze moeten dan ook pensioengeld aan het AZC betalen. Op die manier voorzien ze in hun eigen onderhoud en zijn ze geen financiële last voor de Nederlandse samenleving, iets wat veel asielzoekers graag willen.”

Goedkoop duurkoop

De opvang van asielzoekers moet in Nederland ‘sober maar humaan’. Desalniettemin is ook bij de inrichting van AZC’s goedkoop duurkoop, meent clusterdirecteur Harry van der Aa. “Als een asielzoekerscentrum er goed uitziet en goed draait, heb je veel minder incidenten en overlast. Vandaar dat het COA steeds minder geneigd is voor een paar jaar een AZC te vestigen in een leegstaand klooster of een verlaten kazerne. Je moet dan vaak ingrijpend verbouwen en dan is het resultaat nog niet echt goed. Je zit bijna altijd met lange en gehorige gangen. In dat soort gebouwen moeten vaak vele tientallen mensen gebruik maken van één keuken en één sanitairblok. In de nieuwe pre-fab centra die het COA nu voor minimaal tien jaar neerzet, kun je bewoners meer privacy bieden. Dat schept rust in het centrum. In de paar maanden dat we hier op deze nieuwe locatie zitten, was de sfeer in het AZC eigenlijk zo gemoedelijk en rustig dat je niet zou denken dat hier bijna 600 mensen uit alle hoeken van de wereld wonen.”

De kerntaak: opvang

“Wij zijn verantwoordelijk voor de leefbaarheid in het centrum”, stelt clusterhoofd Wonen Charles Wiessner. Leefbaarheid moet daarbij breed gezien worden. “De naam van onze dienst zegt het al: wij gaan over alles dat met het wonen van de bewoners in het centrum te maken heeft. Daarmee zijn wij dus verantwoordelijk voor de eigenlijke kerntaak van het COA, namelijk het opvangen van asielzoekers.” Dat omvat meer dan ervoor zorgen dat er een bed is als een nieuwe bewoner aankomt. “Wij beheren bijvoorbeeld de info-balie. Bewoners kunnen daar terecht met vragen als ‘Hoe kom ik met de bus naar Vlissingen?’. Wie van de COA-medewerkers moet ik aanspreken als ik een Iraanse vrouwenavond wil organiseren?’ en ‘Hoe kom ik in contact met een voetbalvereniging in Middelburg?’. Wij zijn overigens niet alleen het aanspreekpunt voor bewoners, maar ook voor omwonenden als zij klachten of suggesties hebben.” De dienst Wonen beheert daarnaast, samen met bewoners en vrijwilligers, de multifunctionele ruimte, de crèche, de groenvoorziening op het terrein, de volkstuintjes, het magazijn, de schoonmaak en de fietsenreparatie-plaats. “Bij dit alles geldt: hoe aangenamer het voor de bewoners is in het centrum, hoe beter de sfeer en hoe minder overlast omwonenden hebben van het centrum.”

Politie:AZC een aandachtspunt maar geen probleempunt

“Wij behandelen asielzoekers als alle andere mensen”

“We lopen de deur van het AZC zeker niet plat.” Wijkteamchef René van den Hoven van Middelburg-West zegt het in verschillende bewoordingen wel vier keer tijdens het interview. Tot voor kort zat hij bij de surveillancedienst in Middelburg-centrum, waar in de voormalige kazerne AZC Zuidsingel gevestigd was. Begin jaren negentig zat hij vijf jaar bij de Vreemdelingendienst (VD). “In de surveillancedienst zie je natuurlijk vooral degenen die voor problemen zorgen. Daarvan kun je er in elke groep van een paar honderd man wel een paar vinden. Bij de VD heb je contact met alle vluchtelingen. En daarnaast met mensen die voor een studie, een medische behandeling of als gevolg van gezinshereniging naar Nederland komen. Dat zijn allemaal mensen die je als gewoon agent in de praktijk nooit tegenkomt.”

De nieuwe locatie aan de Stromenweg is volgens wijkteamchef René van den Hoven stukken beter geschikt voor de opvang van asielzoekers dan de voormalige kazerne in het centrum. “De binnenplaats van de kazerne functioneerde als een soort klankkast. Met name ’s zomers was er daardoor nogal eens forse geluidsoverlast voor de omwonenden. Als politie gingen we daar overigens op dezelfde manier mee om als met elke andere vorm van geluidsoverlast: eerst een waarschuwing en als dat niet hielp een boete. Het nieuwe AZC ligt op ruime afstand van de huizen van de Stromenwijk. Voor de bewoners is het aan de andere kant goed te doen om naar het centrum te fietsen of zelfs te lopen en er zijn winkels vlakbij in de wijk.”

Vechtpartij

Los van vergaderingen en overleg komt de politie volgens René van den Hoven een keer of drie per maand in het AZC. “Soms gaat het dan om een vechtpartij, vaak tussen bewoners onderling. De wachttijden van de asielprocedure zijn lang, vaak heb je te maken met gebroken gezinnen en de bewoners van een AZC zitten met veel verschillende nationaliteiten dicht op elkaar. In zo’n geval kan de vlam wel eens makkelijker in de pan slaan dan in een doorsnee rijtjeshuis. Ik weet nog heel goed dat een bewoner volledig door het lint ging en de hele balie vernielde. De beveiliging van het AZC kon het niet alleen aan. We hebben hem uiteindelijk met twee man in bedwang moeten houden. Maar dat zijn echt incidenten. Als we om andere redenen dan vergaderingen op het AZC moeten zijn, gaat het meestal om winkeldiefstal. Veel asielzoekers zijn alkomstig uit arme landen. In Nederland krijgen ze niet overdreven veel zak- en leefgeld. Als ze dan het overweldigende aanbod in Nederlandse supermarkten zien,

“Dat asielzoekers criminelcr zouden zijn dan ‘gewone’ Nederlanders kan niet cijfermatig worden onderbouwd”, aldus wijkteamchef René van den Hoven.

dan kan niet iedereen de verleiding weerstaan meer te nemen dan wat ze kunnen betalen. Daarin verschillen ze overigens niet van andere groepen in de Nederlandse samenleving met dezelfde sociaal-economische positie. De manier waarop wij asielzoekers in zo’n geval behandelen, verschilt overigens ook niet: ze krijgen een procesverbaal, een transactie of worden doorverwezen naar bureau Halt. Dat asielzoekers criminelcr zouden zijn dan ‘gewone’ Nederlanders kan niet cijfermatig worden onderbouwd. Het AZC is wel een aandachtspunt voor ons, net als de kermis, een disco, een opvangtehuis voor jongeren en de vele toeristen aan de kust in de zomer.”

Sober en humaan

“Mijn belangrijkste taak is het controleren van de andere hoofden en de clusterdirecteur”, vat hoofd Economische en Administratieve Dienst van het COA-cluster Zeeland Louis Uijl zijn werk samen. Het gaat hierbij om controle op de financiën en op het naleven van beleid en regels. “In een asielzoekerscentrum werken tientallen medewerkers, de gebouwen en het terrein moeten onderhouden worden en natuurlijk hebben we kantoor- en werkingskosten. Het budget dat wij van het ministerie van Justitie krijgen om een centrum draaiend te houden, loopt dan al snel in de miljoenen. Dat is overheidsgeld, dus het moet zo zorgvuldig mogelijk besteed worden. De landelijke overheid heeft overigens ons ook streng voorgeschreven waaraan we hoeveel geld mogen besteden.”

De opvang van asielzoekers is volgens Louis Uijl ‘sober en humaan’: “Een paar jaar geleden, toen we de centrale keukens afschaften en asielzoekers voortaan zelf moesten koken, kregen de bewoners bijvoorbeeld pannen en bestek. Nu verstrekken we alleen nog maar beddengoed. Alles wat ze voor de rest nodig hebben, moeten ze zelf kopen. Vaak doen ze dat in tweedehandswinkels. De weg daarheen vinden ze snel genoeg.” Het COA verstrekt bewoners ‘leefgeld’, 86,- per week per alleenstaande. Voor kinderen krijgen de ouders minder. “Dit bedrag is gebaseerd op de bijstand. Er is daarbij rekening mee gehouden dat de bewoners in het AZC gratis wonen. Aan de andere kant, als asielzoekers gaan werken, wat enkele jaren geleden toegestaan werd zolang het maar om seizoensarbeid ging, moeten ze het AZC huur gaan betalen. Net zoals uitkeringsgerechtigden een groot deel van geld dat ze verdienen, moeten afdragen aan de Sociale Dienst zolang ze nog minder verdienen dan de bijstand.”

Wethouder Joao van Dijk (VVD)

“Een medemens laat je niet stikken”

“Middelburg heeft gewoon haar verantwoordelijkheid genomen.” Wethouder Joao van Dijk vindt niet dat er iets bijzonders gebeurde toen de gemeente er een kleine elf jaar geleden mee instemde om aan de Kruitmolenlaan een AZC te openen. “De weerstand tegen de komst van dat asielzoekerscentrum was eigenlijk te verwaarlozen. De verlenging van de overeenkomst vijf jaar geleden ging bijna geruisloos. Rond de oude kazerne in het centrum, die een paar jaar geleden tijdelijk tot AZC is omgebouwd, waren er wel eens klachten, met name over geluidsoverlast. Gerechtaardigde klachten vind ik echter iets heel anders dan ongemotiveerde weerstand en niet-in-mijn-achtertuin-gedrag.”

De gemeenschapszin van de Middelburgers is volgens wethouder Joao van Dijk relatief groot. “Ik denk dat dat iets te maken heeft met de kerkelijke achtergrond of wortels van veel inwoners. ‘Een medemens laat je niet stikken’, die houding.” Dat wil niet zeggen dat alle inwoners van de Stromenwijk vong jaar stonden te springen toen bekend werd dat het college van burgemeester en wethouders daar een AZC wilde vestigen. “Op de eerste informatie-avond ging een deel van de omwonenden nogal tekeer, met soms tamelijk dwaze argumenten. ‘Realiseert u zich wel dat het hier gaat om mensen die van huis en haard verdreven zijn, en niet om wilde beesten die een gevaar voor de omgeving vormen?’, heb ik toen op een gegeven moment gezegd. Zo voelde ik dat ook. Die mensen zitten in een situatie die wij ons niet eens voor kunnen stellen, zo ver staat het letterlijk van ons bed. Na mijn kleine uitbarsting was de sfeer in de zaal rustiger en konden de vragen, waar veel omwonenden mee zaten, beantwoord worden.”

Toegangspoort

Sommige wensen van de omwonenden zijn vervolgens meegenomen in de plannen. “De toegangspoort is bijvoorbeeld verplaatst naar de rondweg.” Maar niet alles is geregeld zoals sommige omwon-

Bewoners van het AZC aan het woord

Meer privacy en snelle asielprocedures

Graag meer privacy. Dat is de grootste wens van de bewoners van AZC Middelburg, zo bleek tijdens een kleine rondvraag. “Ik zit nu al ruim vier jaar in de asielprocedure”, stelt de Iranier Hossein in bijna vloeiend Nederlands. “Al die tijd heb ik mijn familie niet gezien en moet ik wachten, wachten en nog wachten. Het is niet erg om met twee personen op één kamer te leven, als dat voor korte tijd is of voor iets langer. Maar voor vier jaar is het te lang. Dan is het echt belangrijk om soms alleen te kunnen zijn, om meer rust te hebben en om alleen te kunnen slapen.”

Praktische problemen te over als je jarenlang met vreemden op elkaars lip leeft. Roken of niet roken bijvoorbeeld. Of het schoonmaken van de douche en het toilet. En wanneer mag waarnaar gekeken worden op de televisie in de woonkamer? “Ik ben katholiek en zo wil ik mijn drie kinderen ook opvoeden”, stelt de Armeense chirurg Sarkis. “Op de televisie wordt heel veel vertoond waarvan ik vind dat mijn kinderen het niet mogen zien. Sex en homoseksualiteit bijvoorbeeld. Maar als ik met een ander gezin in zo’n appartement woon, heb ik niets te zeggen over die andere kinderen. Wat moet ik doen als die andere ouders dat geen probleem vinden? Of als zij het niet erg vinden dat hun kinderen laat opblijven, of van tafel opstaan? Mijn kinderen goede manieren leren, is toch al moeilijk.” Een nog groter probleem dan de televisie vindt hij overigens de lange asielprocedures. “Ik verlies al mijn doktersvaardigheden door het lange wachten. Dat is echt erg. Ik zou veel liever iets bijdragen aan de Nederlandse maatschappij. Wooncomfort is minder belangrijk dan snelle en eerlijke asielprocedures.”

“Vier jaar met iemand op één kamer slapen is echt lang”, aldus de Iraanse bewoner Hossein.

Wethouder Joao van Dijk. “Tijdens de informatiebijeenkomst heb ik gevraagd of men zich wel realiseerde dat het ging om mensen die van huis en haard verdreven zijn, en niet om wilde beesten die een gevaar voor de omgeving vormen. De sfeer in de zaal was daarna een stuk rustiger.”

maken in het Nederlands. Dat is een groot deel van de eerste generatie Turken in Middelburg niet gelukt. Ik herinner me ook nog dat we een keer met het college van burgemeester en wethouders zijn gaan lunchen in het AZC. Gerechten uit de hele wereld, heerlijk. Asielzoekers krijgen bijna nooit waardering of een complimentje. Je had die stralende gezichten moeten zien toen we zeiden dat het ontzettend leuker was.”

De Angolees Nkanda-Matakdiiku Leonardo in zijn kamer, die met een bed, een kast en een kleine tafel meer dan gevuld is.

Tweedehands tv

De Angolees Nkanda-Matakdiiku Leonardo heeft een klein kamertje voor zich alleen in een appartement dat hij deelt met een Angolees gezin van zeven personen. Hij heeft gespaard voor een tweedehands tv. Dat lost echter zijn televisieprobleem niet op. “De tv in de woonkamer staat heel vaak zo hard dat ik mijn eigen televisie niet meer kan horen. Nederlands leren of studeren voor mijn cursus lessen gaat al helemaal niet. Als ik mijn tv jaar harder zet, doen die kinderen in de woonkamer dat ook. Dan ga ik maar naar buiten.”

De bewonersgebouwen zijn verdeeld in appartementen. In elk appartement wonen acht personen. In sommige appartementen is er een hele kleine eenpersoonskamer, de meeste appartementen hebben vier tweepersoonskamers. Bewoners van dezelfde nationaliteit worden zoveel mogelijk bij elkaar geplaatst. In centra die gevestigd zijn in oude gebouwen hebben de bewoners geen woonkamer. Het delen van de woonkamer in de appartementen is soms een probleem. Als een gezin het niet kan vinden met hun bureu in het appartement, maken sommigen van één slaapkamer hun eigen woonkamer.

